*DUMLUPINAR ÜNİVERSİTESİ*
*SOSYAL BİLİMLER DERGİSİ*
*57. Sayı / Temmuz 2018*

# AVRUPA BİRLİĞİNİN GÖÇ/MÜLTECİ POLİTİKASI VE SIĞINMACILARIN EKONOMİK, SOSYAL VE KAMUSAL İLETİŞİM SORUNLARI: KASTAMONU ÖRNEĞİ[1]

**Mehmet Yunus ÇELİK[2]**
**Alper Tunga ŞEN[3]**
**Hasan USTA[4]**
**Sakine Eylem USTA[5]**

## Öz

20. yüzyılın başından itibaren uluslararası göç olaylarında bir artış yaşanmaya başlamıştır. Savaşlar, siyasi istikrarsızlıklar, baskıcı rejimler, insan hakları ihlalleri, ekonomik ve sosyal sıkıntılar, iç savaşlar, etnik savaşlar gibi nedenlerle insanlar ülkelerini terk edip, daha iyi yaşam koşullarının olduğu ülkelere doğru göç etmektedirler. Özellikle Suriye'de yaşanan iç savaştan dolayı ülkelerini terk eden Suriyeliler, Türkiye üzerinden legal veya illegal yollarla Avrupa ülkelerine göç etmekte ya da Türkiye'de yaşamlarını sürdürmektedirler.

Çalışmamızda, Kastamonu şehrinde geçici veya daimi olarak yerleşmiş olan sığınmacıların Kastamonu'daki gündelik hayatlarında karşılaştıkları (iş bulma, geçim sıkıntısı, çalışma izni alma) ekonomik sorunların yanında yine gündelik yaşamda karşılaştıkları (toplumsal uyum, sosyal alanda dışlanma, şehrin sosyal yaşamına uyum süreçlerinde karşılaştıkları) sorunlar ve son olarak devlet kurumlarıyla ve kamusal alanda ve kamu hizmetlerinde karşılaştıkları iletişim sorunlarının tespiti ve kendilerine sağlanan haklardan ne derece yararlanabildiklerinin belirlenmesi ve bu sorunlara çözüm önerilerinin sunulması amaçlanmıştır. Bu çalışma ile Kastamonu'da yaşayan sığınmacıların istatistiki bilgisi sağlanmış olacaktır.Aynı zamanda, Türkiye'de uygulanan yasal mevzuatın, uluslararası hukuk mevzuatı ve göç mevzuatı ile uyumu araştırılacak ve uygulamada yaşanan problemlere çözüm önerisi geliştirilecektir.

**Anahtar Kelimeler:** Göçmenler, Göç, Kastamonu, İletişim Sorunları, Ekonomik Sorunlar

# EUROPEAN UNİON'S MİGRATİON / REFUGEE POLİCY AND ECONOMİC, SOCİAL AND PUBLİC COMMUNİCATİON ISSUES: KASTAMONU EXAMPLE

## Abstract

Since the beginning of the 20th century, there has been an increase in international migration. Because of wars, political instability, oppressive regimes, human rights violations, economic and social distress, civil wars, ethnic wars, people are leaving their countries and migrating to countries where there are beter living conditions. In particular, the Syrians who left their country due to the civi lwar in Syria, by legal or illegal way to emigrate to European countries via Turkey or continue their life in Turkey.

In this work, the economic problems encountered in our everyday life in Kastamonu (temporary employment or livelihood), temporary or permanently settled asylum seekers in Kastamonu city (social adjustment, social exclusion,) and finally to determine the communication problems they encounter in public institutions and public services, and to determine the extent to which they can benefit from the rights provided to them, and to propose solutions to these problems. This study will provide statistical information on asylum seekers living in Kastamonu. At the same time, the legislation applicable in Turkey, to investigate compliance with the legislation and international law solutions to the problems experienced in practice will be developed.

**Keywords:** Immigrants, Migration, Kastamonu, CommunicationProblems, EconomicProblems

---

[1] Bu çalışmanın bulgular kısmında Dr. Ögr. Üyesi Mehmet Yunus ÇELİK yürütücülüğünde gerçekleştirilen "Kastamonu'da Yaşayan Sığınmacıların Ekonomik, Sosyal Ve Kamusal İletişim Sorunları Saha Çalışmasına Dayalı Analiz" adlı Kastamonu Üniversitesi tarafından desteklenen bilimsel araştırma projesinden yararlanılmıştır.

[2] Dr. Ögr. Üyesi, Kastamonu Üniversitesi, İktisadi İdari Bilimler Fakültesi, İktisat Bölümü, mycelik@kastamonu.edu.tr .

[3] Arş. Gör., Kastamonu Üniversitesi, İktisadi İdari Bilimler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, alpertungasen@kastamonu.edu.tr.

[4] Arş. Gör., Kastamonu Üniversitesi, İktisadi İdari Bilimler Fakültesi, İktisat Bölümü, husta@kastamonu.edu.tr.

[5] Uzm., Kastamonu Üniversitesi, Kastamonu Üniversitesi Rektörlüğü, Erasmus Koordinatörlüğü, edana@kastamonu.edu.tr.

## Giriş

İnsanlar geçmişten günümüze ekonomik, siyasi, kültürel, sosyal, kişisel ve güvenlik gibi gerekçelerle yaşadıkları yerleri terk ederek başka ülkelere göç etmektedir. Bu hareketlilik özellikle çatışma bölgelerinden, siyasi istikrarsızlık yaşanan bölgelerden ve iç savaşın yaşandığı bölgelerden daha güvenli yerlere doğru artış göstermektedir. Günümüzde de göçlerin en önemli sebepleri arasında güvenlik ile ilgili sebepler ve ekonomik sebepler öncelikli olarak yer almaktadır. Özellikle Arap Baharı ve Suriye'de yaşanan iç savaş gibi olaylar sonrası güvenlik nedenleriyle ülkelerini terk eden insanlar legal ve ya illegal yollarla AB ülkelerine veya yaşadıkları ülkelere göre daha gelişmiş olarak adlandırdıkları ülkelere göç etmeye başlamışlardır.

AB bölgesel krizler sonrasında artan göç olayları karşısında ortak bir strateji belirleyememiştir. AB üyesi devletler arasındaki görüş farklılıkları, İtalya, Yunanistan ve Macaristan gibi ülkelerin yoğun göç alması; Almanya ve Fransa gibi üye ülkelerin ise bu durum karşısında kendi ülkelerine gelecek olan göçmen sayısını sınırlamak istemesi; üye ülkeler arasında ortak bir stratejinin oluşturulmasına engel teşkil etmiştir. Aynı zamanda bu durum gelişmekte olan ülkelere de örnek teşkil etmiştir. Bu durumda AB, göçmenleri Avrupa sınırlarının dışında tutmak istemiş ve bu nedenle de aday ülke Türkiye ile işbirliğine gitme yollarını arayarak göçmenlerin AB ülkelerine sızma politikalarını, Türkiye üzerinden önleme politikası uygulamıştır. Fakat çalışmada bölgesel parametreler biraz daha küçültülerek Kastamonu'da yaşayan sığınmacıların bölgesel sorunlarının incelenmesine özen gösterilmiştir.

## 1. Kavramsal Çerçeve

### 1.1. Göç, Göçmen, Mülteci, Şartlı Mülteci, İkincil Koruma, Sığınmacı, Geçici Koruma

Geçmişten günümüze insanların göç hareketlerinin en önemli sebepleri güvenlik ve ekonomik nedenlerdir. Günümüzde yaşanan savaşlar, etnik çatışmalar, iç savaşlar insanların zorunlu bir şekilde yer değiştirmelerine neden olmaktadır. Bu sebeplerin yanı sıra ekonomik nedenler de göç hareketlerine hız kazandırmıştır. Göç, ekonomik, siyasal, toplumsal, güvenlik gibi sebeplerle insanların bireysel ya da kitlesel olarak yer değiştirmesi eylemi olarak tanımlanabilir (Güllüpınar, 2012: 56).

Göç Terimleri Sözlüğünde ise göç şu şekilde tanımlanmıştır, ''*Uluslararası bir sınırı geçerek veya bir Devlet içinde yer değiştirmek. Süresi, yapısı ve nedeni ne olursa olsun insanların yer değiştirdiği nüfus hareketleridir. Buna mülteciler, yerinden edilmiş kişiler, yerinden çıkarılmış kişiler ve ekonomik göçmenler de dâhildir.*''(Perruchoud, 2009: 22).

Göç olgusu, göç edilen coğrafya, göçü etkileyen etmenler açısından, göçün amaçları bakımından, süresi bakımından, yasallık açısından, son yerleşilen yer açısından ve göç edenin özelliği açısından değerlendirilerek sınıflamalara tabi tutulabilir. Göç, edilen coğrafyaya göre, iç-dış göç; göçü etkileyen etmenler açısından zorunlu-gönüllü göç; göçün amaçları bakımından ekonomik-ekonomik olmayan göç; süresi bakımından, transit-yerleşik göç; yasallık açısından legal-illegal göç; göç eden bireyin özellikleri açısından, vasıflı-vasıfsız göç şeklinde sınıflandırmalar yapılabilir (Güllüpınar, 2012: 57).

Göç eden bir kişi ya da kitle bu sınıflandırmalardan aynı anda birden fazla tanımlama içerisinde yer alabilmektedir. Örneğin kişi kaldığı yeri iç savaş nedeniyle terk etmişse ve bu eylemini yasa dışı yollarla gerçekleştirmişse, bu kişinin gerçekleştirdiği göç, hem zorunlu hem de illegal göç olarak değerlendirilebilir. Yine aynı şekilde göç eden kişi ya da kitle eğitimli ise ve ekonomik nedenlerle göç ediyorsa gerçekleştirilen göç eylemi vasıflı ve ekonomik göç sınıflandırmasına tabi tutulabilir.

Mülteci ve sığınmacı kavramları birbirlerinin yerine kullanılmaktaysa da yürürlükteki mevzuatta bu kavramlar arasında farklar bulunmaktadır. 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma

Kanunu (YUKK), 1951 Sözleşmesi'ne coğrafi sınırlama ile taraf olduğumuzu göz önünde tutarak, uluslararası koruma statülerini anılan husus çerçevesinde mülteci, şartlı mülteci ve ikincil koruma şeklinde düzenlemiştir (Ergüven ve Özturhanlı, 2013:1033).

Mülteci, Avrupa ülkelerinden gelerek 1951 Cenevre sözleşmesinin birinci maddesindeki koşulları karşıladığı için, kendisine İçişleri Bakanlığınca mülteci statüsü verilen yabancı uyruklu veya vatansız kişi olarak tanımlanmıştır. Avrupa dışından gelerek 1951 Sözleşmesinin birinci fikrasındaki koşulları yerine getirdiği için, kendisine İçişleri Bakanlığınca sığınmacı statüsü verilen yabancı uyruklu veya vatansız kişiye sığınmacı denir (Reçber, 2014). Bu durumda iç mevzuatımıza göre mülteci ve sığınmacı arasındaki en büyük fark coğrafi kriterler olarak göze çarpmaktadır. Türkiye'de yer alan yasal düzenlemeye göre ise, Avrupa'dan gelenleri mülteci statüsünde değerlendirirken, Avrupa dışından gelenleri sığınmacı statüsünde değerlendirmektedir.

Göçmen ise sığınmacı ve mülteci kavramından tamamen farklıdır. Göçmen, yaşadığı ülkeyi, daha iyi yaşam koşullarına ulaşmak için, kendi isteği ile terk eden kişidir. Mülteci ve sığınmacıdan ayrılan en temel farkı da ülkesini daha iyi yaşam koşulları için kendi isteği ile terk etmiş olmasıdır. Mülteci ve sığınmacılar ise ülkelerini; ırkı, dini, milliyeti, belli bir sosyal gruba mensubiyeti veya siyasi düşünceleri nedeniyle zulüm göreceği konusunda haklı bir korku taşıdıkları için terk etmektedirler (Ünal, 2014: 71).

YUKK (2013), 62. maddeye göre, şartlı mülteci, Avrupa Ülkeleri dışında meydana gelen olaylar sebebiyle; ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşüncelerinden dolayı zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için, vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan ya da söz konusu korku nedeniyle yararlanmak istemeyen yabancıya veya bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen vatansız kişiye statü belirleme işlemleri sonrasında şartlı mülteci statüsü verilir. Üçüncü ülkeye yerleştirilinceye kadar, şartlı mültecinin Türkiye'de kalmasına izin verilir. Yine aynı kanunun 63. Maddesinde ise ikincil koruma kavramından bahsedilmiştir. Buna göre ikincil koruma, mülteci veya şartlı mülteci olarak nitelendirilemeyen, ancak menşe ülkesine veya ikamet ülkelerine geri gönderildiği takdirde(İçişleri Bakanlığı, 2013: 27);

- *Ölüm cezasına mahkûm olacak veya ölüm cezası infaz edilecek,*
- *İşkenceye, insanlık dışı ya da onur kırıcı ceza veya muameleye maruz kalacak,*
- *Uluslararası veya ülke genelindeki silahlı çatışma durumlarında, ayırım gözetmeyen şiddet hareketleri nedeniyle şahsına yönelik ciddi tehditle karşılaşacak olması nedeniyle menşe ülkesinin veya ikamet ülkesinin korumasından yararlanmayan veya söz konusu tehdit nedeniyle yararlanmak istemeyen*

yabancı veya vatansız kişilere verilen bir statüdür.

YUKK 91. maddeye göre, ülkesinden ayrılmaya zorlanmış, ayrıldığı ülkeye geri dönemeyen, acil ve geçici koruma bulmak amacıyla kitlesel olarak sınırlarımıza gelen ve sınırlarımızı geçen yabancılara geçici koruma izni verilebilir. Geçici korumanın ana amacı, mülteci ve sığınmacıların ivedilikle güvenli bir ortama erişimlerini sağlamak ve temel insan haklarını güvence altına almaktır (Çiçekli, 2009; aktaran Ergüven, Özturanlı, 2013). AB kitlesel akın durumunda geçici koruma statüsünün tanınmasına ilişkin konsey direktifine göre, geçici koruma kitlesel akın durumlarında uygulanan istisnai bir usul olarak, geniş çapta sığınma olayları ile baş edilemediğinde gelecek ve olağan sığınma usulüne helal getirmeyecek bir mekanizmadır. Geçici koruma statüsü sığınmacıların yararlanabileceği mevcut ve etkili mekanizmaları ortadan kaldırmayacaktır Geçici koruma prosedürünün iç hukuka kazandırılması, kitlesel akın durumunda, geri göndermeme ilkesinin bir gereği olarak, yer değiştiren kişilerin insan haklarının güvence

altına alınmasını ve acilen güvenli bir ortama kavuşmasını sağlayacaktır (Ergüven, Özturanlı, 2013).

Türkiye 2011 yılında kitlesel bir akın ile karşı karşıya kalmıştır. Türkiye bu kitlesel hareket karşısında 22 Ekim 2014 tarihinde Geçici Koruma Yönetmeliği çıkarmış ve ülkesine gelen yabancıları bu kanunla koruma altına almıştır (Şen ve Özkorul, 2016: 96).

Göçmenler ve mülteciler arasındaki en önemli fark, mültecilerin ülkelerine döndüklerinde yaşamsal, siyasal ya da hak ihlaline uğrayacaklarına dair korkuları vardır bu nedenle de ülkelerine gönderilemezler. Ancak göçmenlerin ise ülkelerine dönmekten herhangi bir korkuları yoktur. Göçmenler daha iyi eğitim ve yaşam koşulları gibi sosyal ve ekonomik sebepler için ülkelerini terk etmişlerdir. Türkiye'de mevcut kanunlara göre ise mülteci kavramı sadece Avrupa ülkelerinden gelenler için kullanılmaktadır. Üçüncü ülkelerden Türkiye'ye gelenlere sığınmacı statüsü verilmekte ve bu kişiler, mülteci olarak anılmamaktadır.

Göçmen ve mülteci kavramları arasındaki farklılıklar literatürde belirgin bir şekilde ortaya konsada günlük kullanımda bu fark çok fazla gözetilmemektedir. AB ise bu farklılıkların daha net ortaya çıkartılabilmesi adına sabit bir politika uygulamayı tercih etmiştir.

## 2. Avrupa Birliği Göçmen/Mülteci Politikası

AB'nin göçmenler konusundaki politikası incelenirken, yasal ve yasadışı göçmenler şeklinde bir sınıflandırma yapılabilir. Sürdürülebilir bir göç politikası ancak yasa dışı göç ile ilgili düzenlemelerin yapılması ile sağlanabilir. Bu nedenle AB'nin belirlenen öncelikli hedefi, yasadışı göçmenlere işverenler, insan ticareti yapanlar ve belgesi olmayan göçmenler üzerinden kar elde edenlerdir. Yasa dışı yolları kullanarak göç edenler ile ilgili AB politikasının saç ayakları şu şekildedir (Baydarol ve Turan, 2014: 19);

- *Yasa dışı yollarla Avrupa Birliği ülkelerine gelen göçmenlerin temel İnsan Hakları Şartına uygun olarak ülkelerine geri gönderilmesi*
- *Kaynak ve Geçiş ülkeleri ile işbirliği yapılması*

AB, II. Dünya Savaşı'ndan sonra hızla gelişen ekonomik yapısı nedeniyle emek gücüne ihtiyaç duymaya başlamasıyla birlikte hızla göç almaya başlamıştır. İşgücüne duyulan ihtiyacın karşılanması için misafir işçi programları geliştirilmeye başlanmıştır. Bu durum Avrupa Birliğinin ortak bir göç poltikası oluşturmasına sebep olmuştur (Şen ve Özkorul, 2016: 97). Göç ve iltica başlığı Avrupa Birliği'nin Adalet ve İçişleri sütununda yer almaktadır (Baydarol ve Turan, 2014: 19).

Göç ve iltica ile ilgili ilk düzenlemeler Amsterdam Anlaşmasında yer almıştır. Amsterdam Anlaşmasının IV. Başlığı Vize, Sığınma , Göç ve Kişilerin Serbest Dolaşımı başlığı altında ilgili düzenlemelere yer vermiştir. Avrupa Birliği Konseyi 15-16 Ekim 1999 tarihleri arasında Tempare Zirvesini düzenlemiştir. Bu zirvede Avrupa Birliğinde özgürlük, güvenlik ve adalet alanalrında düzenlemeler getirilmiş ve iltica/göç konularında kaynak ve transit ülkelerle işbirliği yapılması konularında anlaşılmıştır. 2003 yılında Lahey Zirvesi sonrasında 2010 yılına kadar devam decek olan bir plan ortaya konmuştur. Bu plana göre, kaynak ve transit ülkelerin iltica sistemlerinin geliştirilmesi veüçüncü ülkeler ile işbirliğinin güçlendirilmesi, düzensiz göçle mücadele, yeniden yerleştirme programlarının geliştirilmesi ve sınır güvenliğinin sağlanması çerçevesinde çalışmalarını arttırılması planlanmıştır (Şen ve Özkorul, 2016: 98).

AB'ningöç ve iltica konusundaki belirleyici rol oynayan hukuki düzenlemelerinin başında 1990 tarihinde imzalanan Dublin Sözleşmesi (Avrupa Topluluklarına Üye Devletlerin Birinde Yapılan Sığınma Başvurularının İncelenemesinden Sorumlu Devletin Belirlenmesine İlişkin Sözleşme) gelmektedir. Bu sözleşme 1997 yılında yürülüğe girmiştir. AB ülkelerinin göçten sorumlu bakanları 15 Haziran 1990 tarihinde İrlanda'nın Dublin şehrinde bir toplantı gerçekleştirmişlerdir.

Bu toplantıda ilgili bakanlar, kişilerin serbest dolaşımını sağlamak ve sığınmacıların başvurularından sorumlu üye devletlerin belirlenmesi sözleşmesi Danimarka hariç tüm birlik üyeleri tarafından imzalanmıştır. Danimarka sözleşmeyi 1991 yılında imzalamıştır. Dublin Sözleşmesinde taraflar, siyasi sığınmacının tanımı ve sığınma başvurusunu incelemekle sorumlu olan devletin belirlenmesi konularında anlaşmaya varmışlardır. Buna göre; Sığınmacıların birden çok ülkeye başvuru yapmasının önüne geçilmesi adına sığınmacıların başvurularının tek bir ülke tarafından değerlendirileceği konusunda anlaşmaya varılmıştır (Özcan, 2005).

Daha sonrasında ise 2001 yılında Geçici Koruma Yönergesi çıkarılmıştır.Bu yönerge ile ülkelerinden çeşitli nedenlerle kitlesel olarak kaçan kişilere istisnai bir şekilde olağanüstü hal koşullarına uygun olarak ve sınırlı bir süre için çözüm bulunması amaçlanmıştır. Bu yönerge ile söz konusu kişilerin acilen güvenli bir ortama taşınmasını sağlamak ve geri göndermeme ilkesi başta olmak üzere temel insan haklarınıgüvence altına almak hedeflenmiştir(Eren, 2016).

2003 yılında ise, Dublin II yönetmeliği çıkarılmıştır. Bu sözleşme ile sığınma taleplerini inceleyecek sorumlu üye devletlerin belirlenme kriterleri tespit edilmiştir. Buna göre sorumlu üye devlet belirlenirken, bir sığınmacının bir üye devlete başvurduğu zamandaki koşullar dikkate alınarak sorumlu devlet belirlenir. Sığınma talebinde bulunan kimsenin refakatinde bulunmayan reşit olmayan bir kişi olması durumunda, kişinin aile fertlerinden birinin yasal olarak bulunduğu üye devlet sorumlu devlet olacaktır. Eğer herhangi bir aile ferdi bulunmuyorsa, bu durumda başvuruyu incelemekle sorumlu olan devlet kişinin sığınma başvurusu yaptığı devlet olacaktır. Eğer ailenin daha önceden sığınma talep ettiği ve mülteci olarak kalan bir aile ferdinin bulunması halinde, sığınma talebini incelemeye yetkili olan devlet mülteci olarak kalan kişinin bulunduğu devlet olacaktır (Madde14,2016).

## 3.Günümüzde Sığınmacıların Ekonomik, Sosyal Ve İletişim Temelli Sorunları

Ortadoğu'da 2010 yılında başlayan ve Arap Baharı olarak adlandırılan olaylardan sonra Ortadoğu ülkelerinde yaşanan iç savaşlar sonrası insanlar mülteci sıfatıyla ülkelerini kitleler halinde terk ederek genellikle Türkiye, İspanya ve İtalya üzerinden, AB ülkelerine göç etmeye başlamışlardır. Arap Baharı sırasında yaşanan olaylar sonrası, II. Dünya Savaşı'ndan sonra görülen en büyük mülteci krizi yaşanmıştır. Suriye'de yaşanan iç savaş nedeniyle yaklaşık 11 milyon kişi evlerini terk ederek göç etmek zorunda kalmıştır (Bayraklı ve Keskin, 2015: 8).

Suriye iç savaşı nedeniyle göç eden kişiler ilk olarak Türkiye, Ürdün ve Lübnan gibi ülkelere yöneldiler. Bu nedenle AB ülkeleri ilk başlarda yaşanan bu krizden daha az etkilenmiştir. Ancak Mülteci krizi Avrupa'yı etkilemeye başladığında mevcut mevzuatın yetersiz olduğu ve güncelleme yapılması gerektiği ortaya çıktı. Özellikle Dublin Anlaşmasının (*bir sığınmacı Avrupa Birliği topraklarına giriş yaptığı ülkeden iltica başvurusu yapabilir*) getirmiş olduğu şart nedeniyle, mülteciler Avrupa'ya geçerken İtalya, İspanya, Yunanistan ve Malta gibi ülkelerde birikmeye başlamışlardır. Almanya, Fransa, İngiltere gibi ülkeler mülteci krizi ile baş etmeye çalışan ülkelerden gelen ''mültecilerin üye ülkeler arasında adil bir şekilde dağıtılması'' talebini göz ardı etmişlerdir(Bayraklı ve Keskin, 2015: 9). Avrupa Birliği ülkeleri arasında mültecilerin paylaşılması ile ilgili sorunlar 2015 yılının eylül ayında çözüme kavuşturulmaya çalışılmış ve bu çözüme göre, İtalya, Malta ve Yunanistan'daki mültecilerin bir kısmı diğer AB ülkelerine dağıtılmıştır. Ancak bazı AB ülkeleri mülteci akınını engellemek için çeşitli ek önlemlere başvurmuşlardır. Bunlar sınırlara dikenli tel çekmek, AB içinde kabul edilmiş sistemleri askıya almak şeklinde sıralanabilmektedir.

Avrupa Birliği özellikle Suriye iç savaşı sonrası ortaya çıkan sığınmacı sorununun önüne geçebilmek için, ülkelerinden göç edenleri Avrupa Birliği sınırlarının dışında tutabilmenin çarelerini aramıştır. Bunun için de üçüncü ülkelerle işbirliği yoluna gitmiş ve göç eden sığınmacıların güvenli bir şekilde üçüncü ülkelerde kalması için gerekli mali yardımlarda

bulunmuştur. Bu ülkelerden biri de Türkiye'dir. Avrupa Birliği özellikle Suriyeli mültecilerin Türkiye'de kalması için Türkiye'ye 2016 yılında 676 milyon 600 bin Avro gönderdiğini duyurmuştur. Avrupa Birliği'nin verilerine göre, en büyük yardım kalemi Suriyeli sığınmacılarım gıda ve beslenmesidir. Bu yardım kalemi ile Türkiye'ye yaklaşık olarak 278 milyon Avro yardım yapılmıştır. İkinci büyük yardım kalemini ise, Suriyeli çocukların eğitimi oluşturmaktadır. Bu kalemde de yaklaşık 33 milyon avro yardım yapılmıştır (Ketenciler,2016).

Türkiye bu yardımlara karşılık, Mülteci Anlaşmasına göre, Avrupa Birliğine şu taahhütlerde bulunmuştur (Deutsche Welle Türkçe, 2016):

- Ege Denizi üzerinden Avrupa Birliği'ne mülteci akınının kontrolünün yapılması
- Yunanistan'a yasadığı yollarla giden ve iltica talebinde bulunmayan yabancıları geri alma

AB, Türkiye'nin Yunanistan'dan geri aldığı ve kayıt altına aldığı her bir mülteciye karşılık yasal olarak bir Suriyeli mülteciyi almayı taahhüt etmiştir. Fakat bulunulan bu taahhütlere rağmen göçmen ve mülteci olarak nitelendirilen bireylerin ekonomik, sosyal ve iletişim sorunları tam olarak son bulmamaktadır. Yukarıda bahsedilen politikalar yalnızca göçmen ve mültecileri kontrol altına almaya yaramıştır. Fakat öncelikle bu bireylerin yaşadığı sorunlar tespit edilmeli ve çözüm önerileri geliştirilmelidir.

Türkiye'de yaşayan sığınmacıların ekonomiye etkisi olumlu ve olumsuz olarak iki yönlü nitelendirilebilir. Yani sığınmacılar bir yandan ekonomiyi olumsuz etkilerken bir yandan da ekonominin canlanmasını sağlamaktadır.

Türkiye'de yaklaşık olarak üç milyon sığınmacının var olduğu ve bu sığınmacıların kamplarda ya da ülke geneline yayılarak yaşamlarına devam etmekte oldukları görülmektedir. Bu sığınmacıların çoğu, daha çok inşaat sektörü ve tekstil sektöründe kayıt dışı olarak çalışmaktadır. Ancak bu kişilerin askıda kalmış statülerinden dolayı, kazançları milli gelire yansıtılamamakta ve bu nedenle de kişi başına düşen milli gelir olduğundan daha yüksek çıkmaktadır. Sığınmacıların ekonomi üzerindeki bir diğer etkisi ise enflasyonu düşürücü bir etkiye sahip olmalarıdır. 2016 yılında göçün tüketici fiyatları üzerindeki etkisi incelenmiş ve yapılan çalışma sonrasında, göçmenlerin enflasyonu düşürücü etkisinin %2,5 olduğu belirlenmiştir. Ayrıca sığınmacıların sosyal haklardan mahrum olarak kayıt dışı çalışıyor olmaları, ücretler genel seviyesini aşağı çekecek bir etki yaratmaktadır. Bu durum ise gerek sermaye sahipleri ve gerekse hükümet için olumlu bir gelişmeye yol açmaktadır. Sosyal hakları bulunmayan geniş bir emek gücünün piyasaya girmiş olması hem ücretlerin düşürülmesine hem de hükümetin enflasyonu dizginlemesine yardımcı olmaktadır (Akçay,2017a).

Burada değinilmesi gereken bir diğer husus sığınmacıların Türkiye ekonomisini canlandırıcı bir etki yapmış olmasıdır. Ancak bu durum gayri insani çalışma koşullarına mahkum edilmiş, sosyal güvenceden yoksun emek gücünün çalıştırılması sonucu elde edilmektedir (Akçay,2017b).

Sığınmacıların ekonomiye etkisi; büyümedeki pozitif etkiye rağmen, bölgesel bazda değerlendirildiğinde daha belirgin olmak üzere Türkiye genelinde enflasyon ve işsizlikte yükseliş olarak kendini göstermektedir. Özellikle Suriye'den gelen sığınmacılara çalışma hakkı verilmeden önce sığınmacılar ekonomide sadece tüketim aşamasında yer almaktadır denilebilir. Bu da enflasyonda artışa neden oluyorken enflasyon baskısının azalmasına yardımcı oluyordu. Çalışma izni verilmesinin ardından sığınmacılar, ekonominin üretim aşamasına da geçmişlerdir. Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) verilerine göre Türkiye'de yaklaşık 300 bin sığınmacı çalışma hayatına başlamıştır. Bu sayı Türkiye'deki işsiz sayısının yaklaşık %10'nuna denk gelirken, ekonomistler kaçak çalışmanın, çift hanede olan işsizlik oranını bir puan yukarı çektiğini söylemektedir (Businessht, 2016).

Sığınmacıların ekonomiye olumsuz etkisi değerlendirilirken ilk göze çarpan kiraların artmasına neden olmalarıdır. Bu durum ilk başta ev sahipleri için fırsat olarak görülmekteyken, kira fiyatlarının fahiş oranda artması kira enflasyonunu tetiklemekte ve bu da yerel halkın tepkisine yol açmaktadır (Güven, 2016).

Bir diğer olumsuz etki de sığınmacıların ucuz işgücü sağlayarak emek piyasasını etkilemesidir. Orhan ve Şenyücel(2015)tarafından yapılan bir çalışmaya göre, özellikle sınır illerinde işini kaybeden kişilerin minimum %40'ının işlerini Suriyeliler nedeni ile kaybettiğini düşünmektedir. Bu durum yerel halk arasında Suriyeli sığınmacılara karşı bir tepki oluşmasına sebep olmaktadır. Bir diğer açıdan bakıldığında ise aslında sığınmacıların vasıfsız iş kollarında çalışarak işgücü açığını kapattığı görülmektedir. Bununla birlikte sığınmacıların ekonomiye katkısı üretim aşamasında da kendini göstermektedir. Sığınmacılar ufak da olsa açmış olduğu dükkânlarla ekonomiyi canlandırmaktadırlar. Buradaki en büyük sorun açılan işletmelerin bir kısmının kaçak olmasından kaynaklanmaktadır. Bu durum haksız rekabet ortamı oluşturması nedeniyle yerel halkın tepkisine yol açmaktadır (Orhan ve Şenyücel G., 2015: 17-18). Sığınmacıların sayısındaki artış ile birlikte çocuk işçilerin sayısı da artmaktadır. Çocuk işçiler, kaçak çalışan işçilerden de daha az ücrete çalışmaktadırlar. Bu durum hem insani değerler açısından olumsuz bir durum yaratırken hem de emek piyasasında sorunlara yol açmaktadır.

Özellikle Suriyeli sığınmacıların ekonomiye bir diğer etkisi ihracat ve ithalat alanında ortaya çıkmaktadır. Suriyeli sığınmacıların ihracat ve ithalat üzerindeki etkisi kentlere göre değişim göstermektedir. Gaziantep, Adana, Kahramanmaraş be Mardin gibi illerde ihracat ve ithalat dengesi sığınmacıların varlığından olumlu etkilenirken, Hatay, Şanlıurfa ve Kilis gibi illerde ihracat ve ithalat sığınmacılardan olumsuz etkilenmiştir (Gürses, 2015).

## 4.Analiz Ve Bulgular

### 4.1Örneklemin Özellikleri

#### 4.1.1.Örneklemin Demografik Özellikleri

Sosyal bilimler açısından en önemli paya sahip olan faktörün insan faktörü olduğu bilinmektedir. Bu sebeple kesin bir doğrudan ve genelleyici evrensel ilkelerden bahsetmek pek mümkün değildir. Siyasal ve sosyal içerikli çalışmaların hemen hepsi evrensel yasaları keşfetmekten çok, bir olgunun hangi faktörlerin etkisi altında ortaya çıktığına ve bunların farklı toplumlarda nasıl bir etki yarattığına odaklanmaktadır. Bir durumun ortaya çıkışını ve etkisini açıklayabilmek için, içinde bulunduğu toplumun diğer bileşenleri ile birlikte değerlendirilmesi gerekmektedir (Polat, 2010: 171). İlk olarak katılımcıların demografik özellikleri saptanarak gerçekleştirilen uygulamalar yorum yapabilme açısından daha doğru bilgiye ulaşma olanaklarını ve daha rahat yorum yapabilme fırsatlarını sağlamaktadır.

**Tablo 1:** *Katılımcıların Cinsiyeti*

| | **f** | **%** | **Kümülatif Yüzde** |
|---|---|---|---|
| Erkek | 1105 | 73,5 | 73,5 |
| Kadın | 399 | 26,5 | 100,0 |
| **Toplam** | 1504 | 100,0 | |

Katılımcıların cinsiyet olarak % 73,5'i erkeklerden, % 26,5'i ise kadınlardan oluşmaktadır. Anket uygulanırken kadın ve erkek arasında dengesizlik olmasının temel sebebi katılımcıların oluşturduğu evrenin siyaset bilimi açısından muhafazakâr olarak tabir edilen bir tabakadan oluşmasıdır.

**Tablo 2:** *Katılımcıların Medeni Durumu*

| | **f** | **%** | **Kümülatif Yüzde** |
|---|---|---|---|
| Evli | 653 | 43,4 | 43,4 |
| Bekar | 851 | 56,6 | 100,0 |
| **Toplam** | 1504 | 100,0 | |

Katılımcıların % 43,4'ü evli, % 56,6'sı ise bekârdır. Yaklaşık olarak dengeli bir bekâr ve evli oranı yakalandığını belirtmek gerekmektedir. Bu dengenin sağlanması ekonomik yönden ve toplumsal yönden fikirlere ulaşmada doğruluk payının arttırmaktadır.

**Tablo 3:** *Katılımcıların Yaş Ortalaması*

| | **f** | **%** | **Kümülatif Yüzde** |
|---|---|---|---|
| 18-27 | 1013 | 67,4 | 67,6 |
| 28-37 | 283 | 18,8 | 86,5 |
| 38-47 | 144 | 9,6 | 96,1 |
| 48-57 | 49 | 3,3 | 99,4 |
| 58 ve Üstü | 10 | 0,7 | 100,0 |
| Total | 1499 | 99,7 | |
| Hatalı Anket | 5 | 0,3 | |
| **Toplam** | 1504 | 100 | |

Katılımcıların % 67,4'sı 18-27 yaş aralığında yer alırken, % 18,8'sı 28-37 yaş aralığında, % 9,6'sı 38-47 yaş aralığında, % 3,3'ü 48-57 yaş aralığında, % 0,7'si ise 58 ve üzeri yaş aralığında bulunmaktadır. Bir değerlendirilme yapılacak olunursa katılımcıların genç nüfuslarının ülkemizi tercih etme yüzdelerinin daha yüksek olduğu ve bunun ekonomik anlamda iş gücü oluşturma potansiyeli oluşturduğu söylenebilir.

**Tablo 4:** *Katılımcıların Eğitim Seviyesi*

| | **f** | **%** | **Kümülatif Yüzde** |
|---|---|---|---|
| Okur-Yazar Değil | 96 | 6,4 | 6,4 |
| İlkokul Mezunu | 125 | 8,3 | 14,7 |
| Ortaokul mezunu | 158 | 10,5 | 25,3 |
| Lise Mezunu | 460 | 30,6 | 56,0 |
| Üniversite ve Üstü | 660 | 43,9 | 100,0 |
| Total | 1499 | 99,7 | |
| Hatalı Anket | 5 | 0,3 | |
| **Toplam** | 1504 | 100 | |

Araştırmaya katılanların % 6,4'ü okuma yazma bilmezken; % 8,3'ü ilkokul mezunu, % 10,5'i ortaokul mezunu, % 30,6'sı lise mezunu ve % 43,9'u üniversite ve üzeri seviyede mezuniyete sahiptir. Eğitim seviyelerine bakıldığında ülkelerinden ayrılmak zorunda olan bireylerin eğitim seviyelerinin, ortalamanın üstünde olduğu ve bilinçli insanlardan oluştuğu söylenebilmektedir.

**Tablo 5:** *Katılımcıların Ait Oldukları Meslek Grupları*

| | **f** | **%** | **Kümülatif Yüzde** |
|---|---|---|---|
| Devlet Memuru | 66 | 4,4 | 4,4 |
| Serbest Meslek | 191 | 12,7 | 17,2 |
| Çiftçi | 69 | 4,6 | 21,8 |
| Esnaf | 65 | 4,3 | 26,1 |
| İşçi | 112 | 7,4 | 33,6 |
| İşveren | 18 | 1,2 | 34,8 |
| Emekli | 8 | 0,5 | 35,4 |
| Ev Hanımı | 149 | 9,9 | 45,3 |
| Öğrenci | 716 | 47,6 | 93,2 |
| İşsiz | 102 | 6,8 | 100,0 |
| Total | 1496 | 99,5 | |
| Anket | 8 | 0,5 | |
| Toplam | 1504 | 100,0 | |

Araştırmada yer alan katılımcıların meslek durumuna ait detaylar ise Tablo 5'de belirtilmiştir. Tablodan da görüleceği üzere araştırmaya katılanların % 4,4'ü devlet memuru, % 12,7'si serbest meslek çalışanı, % 4,6'sı çiftçi, % 4,3'ü esnaf, % 7,4'ü işçi, % 1,2'si işveren, % 0,5'i emekli, % 9,9'u ev hanımı, % 47,6'sı öğrenci, % 6,8'i ise işsizdir. Öğrenci ve okuyan bireylerin bu kadar yüksek oranda yer almasının temel sebeplerinden biri çoğu okuyan katılımcının geldiği bölgelerde rahatça okuyamadıkları ve ileride okudukları halde iş bulma ve çalışma kaygılarının bulunmasıdır. Yaş olarak genç bireylerin bulunduğunu gösteren tablo ise eğitim düzeylerini ölçen soruyu destekler niteliktedir. Sıralanan sebepler yüz yüze anket tekniği uygulanırken verilen cevaplardan elde edilmiştir.

**Tablo 6:** *Katılımcıların Hanelerinin Gelir Durumları*

| | **f** | **%** | **Kümülatif Yüzde** |
|---|---|---|---|
| Geliri Yok | 346 | 23,0 | 23,1 |
| 100-1000 TL | 772 | 51,3 | 74,8 |
| 1001-3000 TL | 304 | 20,2 | 95,1 |
| 3001 TL'den fazla | 73 | 4,9 | 100,0 |
| Total | 1495 | 99,4 | |
| Anket | 9 | 0,6 | |
| Toplam | | 100,0 | |

Araştırmaya katılanların hane aylık gelir durumuna ait tabloya bakıldığında % 23'ünün aylık kişisel gelirinin olmadığı görülmekte olup % 51,3'ünün 100-1000 TL aralığında, % 20,2'sinin 1001-3000 TL aralığında, % 4,9'unun 3001 TL ve üzerinde gelire sahip olduğu tespit edilmiştir. Büyük bir çoğunluğunun gelirinin nispeten düşük olduğu varsayıldığında insanların özgürlüklerinin ve rahat yaşama isteklerinin maddiyattan daha önemli olduğu sonucuna varılmaktadır.

**Tablo 7:** *Kastamonu İline Göç Etme Nedenleri, Birinci Önemli Neden Tablosu*

| | f | % | Kümülatif Yüzde |
|---|---|---|---|
| **Siyasi sebeplerden ötürü göç ettim** | **510** | **33,9** | **33,9** |
| Güvenlik endişesi nedeniyle göç ettim | 320 | 21,3 | 55,2 |
| Yetersiz sağlık hizmetleri nedeniyle göç ettim | 128 | 8,5 | 63,7 |
| Kaliteli eğitim almak amacıyla göç ettim | 150 | 10,0 | 73,7 |
| Maddi imkânsızlıklar nedeniyle göç ettim | 48 | 3,2 | 76,9 |
| Savaş/İç savaş nedeniyle göç ettim | 317 | 21,1 | 97,9 |
| Doğal afetler sebebiyle göç ettim | 10 | 0,7 | 98,6 |
| Yüksek işsizlik oranı nedeniyle göç ettim | 21 | 1,4 | 100,0 |
| Toplam | 1504 | 100,0 | |

**Tablo 8:** *Kastamonu İline Göç Etme Nedenleri, İkinci Önemli Neden Tablosu*

| | f | % | Kümülatif Yüzde |
|---|---|---|---|
| Siyasi sebeplerden ötürü göç ettim | 70 | 4,7 | 4,7 |
| **Güvenlik endişesi nedeniyle göç ettim** | **461** | **30,7** | 35,3 |
| Yetersiz sağlık hizmetleri nedeniyle göç ettim | 70 | 4,7 | 40,0 |
| Kaliteli eğitim almak amacıyla göç ettim | 116 | 7,7 | 47,7 |
| Maddi imkânsızlıklar nedeniyle göç ettim | 104 | 6,9 | 54,6 |
| Savaş/İç savaş nedeniyle göç ettim | 85 | 5,7 | 60,2 |
| Doğal afetler sebebiyle göç ettim | 10 | ,7 | 60,9 |
| Yüksek işsizlik oranı nedeniyle göç ettim | 5 | ,3 | 61,2 |
| Belirtilmemiş | 583 | 38,8 | 100,0 |
| Toplam | 1504 | 100,0 | |

**Tablo 9:** *Kastamonu İline Göç Etme Nedenleri, Üçüncü Önemli Neden Tablosu*

| | f | % | Kümülatif Yüzde |
|---|---|---|---|
| Siyasi sebeplerden ötürü göç ettim | 57 | 3,8 | 3,8 |
| Güvenlik endişesi nedeniyle göç ettim | 65 | 4,3 | 8,1 |
| Yetersiz sağlık hizmetleri nedeniyle göç ettim | 172 | 11,4 | 19,5 |
| Kaliteli eğitim almak amacıyla göç ettim | 56 | 3,7 | 23,3 |
| Maddi imkânsızlıklar nedeniyle göç ettim | 58 | 3,9 | 27,1 |
| **Savaş/İç savaş nedeniyle göç ettim** | **334** | **22,2** | 49,3 |
| Doğal afetler sebebiyle göç ettim | 21 | 1,4 | 50,7 |
| Yüksek işsizlik oranı nedeniyle göç ettim | 90 | 6,0 | 56,7 |
| Belirtilmemiş | 651 | 43,3 | 100,0 |
| Toplam | 1504 | 100,0 | |

Katılımcıların bu soruya verdikleri cevaplar büyük önem arz etmektedirler. Burada her bir tablo ayrı ayrı katılımcıların en çok nelerden endişe duyarak yurtlarını bırakmayı göze aldıklarını göstermektedir. Her bir sorunun ayrı ayrı yüzdelik oranları tablolarda gösterilmektedir. Biz araştırmamız açısından en çok yüzdelik oranlara sahip üç faktörü açıklayacak olursak;

Bireyler öncelikli olarak % 33,9'luk oran ile siyasi sebeplerden rahatsızlık duydukları için, ardından % 30,7'lik oranla kişisel ve ailelerinin güvenliklerinde endişe ettikleri için ardından ise % 22.2'lik oranla olası bir savaş durumu ve hala devam etmekte olan iç savaşlar ve çatışmalar sebebiyle bulundukları yerleri terk etmek zorunda kalmışlardır. Genel bir değerlendirme yapılacak olunursa her bir sebep kendi içerisinde birbirine bağımlıdır. Bireylerin yaşadıkları siyasi olayları çoğu kişi devletler arasındaki mücadele veya devlet baskıları olarak nitelendirmekte ve sonucunda güvenlik endişeleri meydana gelmektedir. Bireylerin kendi ülkelerinde baskı ve şiddete maruz kaldıkları da anket yapılan esnada yapılan derinlemesine görüşmelerde ortaya çıkmıştır.

## 4.2.Ekonomik Sorun

**Tablo 10:** *Hanelerin gelir Durumlarını Gösteren Tablo*

| | f | % | Kümülatif Yüzde |
|---|---|---|---|
| Geliri Yok | 346 | 23,0 | 23,1 |
| 100-1000 TL | 772 | 51,3 | 74,8 |
| 1001-3000 TL | 304 | 20,2 | 95,1 |
| 3001 TL'den fazla | 73 | 4,9 | 100,0 |
| Total | 1495 | 99,4 | |
| Hatalı Anket | 9 | 0,6 | |
| Toplam | | 100,0 | |

Araştırmaya katılanların hane aylık gelir durumuna ait tabloya bakıldığında % 23'ünün aylık kişisel gelirinin olmadığı görülmekte olup % 51,3'ünün 100-1000 TL aralığında, % 20,2'sinin 1001-3000 TL aralığında, % 4,9'unun 3001 TL ve üzerinde gelire sahip olduğu tespit edilmiştir. Büyük bir çoğunluğunun gelirinin nispeten düşük olduğu varsayıldığında insanların özgürlüklerinin ve rahat yaşama isteklerinin maddiyattan daha önemli olduğu sonucuna varılmaktadır.

**Tablo 11:** *Mültecilerin Herhangi Bir Yardım Alıp Almadıklarına İlişkin Sorunun Cevabı*

| | f | % | Kümülatif Yüzde |
|---|---|---|---|
| Evet | 636 | 42,3 | 42,3 |
| Hayır | 868 | 57,7 | 100,0 |
| Total | 1504 | 100,0 | |

**Tablo 12:** *Mültecilerin Aldıkları Yardımların Kaynağının Gösteren Tablo*

| | f | % | Kümülatif Yüzde |
|---|---|---|---|
| Kamusal Yardım | 331 | 22,0 | 52,0 |
| Şahıs Desteği | 103 | 6,8 | 68,2 |
| Dernek, Vakıf vb. | 202 | 13,4 | 100,0 |
| Total | 636 | 42,3 | |
| Hatalı Anket | 868 | 57,7 | |
| Toplam | 1504 | 100,0 | |

Araştırmada yer alan katılımcıların Türkiye'de bulunduğunuz süre içerisinde herhangi bir yardım alıyor musunuz? Sorusuna vermiş oldukları cevap, % 42,3 oranında evet, % 57,7 oranında ise hayır olmuştur. Biraz daha detaylı olarak öğrenmeye çalışıldığında ise bu yardımların evet cevabı verilenler üzerinden değerlendirme yapıldığında, % 22 si kamusal ve ya devlet eliyle sağlanan yardımlar olduğu, %13,4'ünün dernek ve vakıf benzeri kurumlardan alınan yardımlar olduğu, % 6,8'inin ise şahıs destekli yardımlar olduğu sonucuna varılmaktadır. Sağlanan yardımların yarısından çoğunun devlet destekli olduğu ve sığınmacı olarak ülkemize gelen kişilere devletin sahip çıktığı yorumlaması yapılabilmektedir.

### 4.3.İletişim Sorunu

**Tablo 13:** *Katılımcıların Kastamonu Bölgesi Hakkındaki Yapısal Fikirlerinin Ne Olduğunun Gösteren Tablo*

| | **f** | **%** | **Kümülatif Yüzde** |
|---|---|---|---|
| Toplumsal düzenimiz büyük değişikliklerle yeniden yapılandırılmalıdır. | 158 | 10,5 | 10,5 |
| Toplumsal düzenimiz çeşitli reformlarla yavaş yavaş yeniden yapılandırılmalıdır | 283 | 18,8 | 29,3 |
| Toplumsal yapımız her türlü değişim girişimlerine karşı aynen korunmalıdır. | 259 | 17,2 | 46,5 |
| Fikrim yok | 804 | 53,5 | 100,0 |
| Toplam | 1504 | 100,0 | |

Tablo 16'da görüldüğü üzere katılımcılara Kastamonu bölgesi hakkında nasıl fikirlere sahip olduklarının belirlenmesi adına soru sorulmuş ve verilen cevaplar şu şekilde belirlenmiştir. Katılımcıların % 18,8'i toplumsal yapının bir çeşit düzenlemelerle yeniden yapılandırılması gerekliliğini belirtmiş ardından derinlemesine mülakatta ise bu reform çeşitlerini yönetimsel ve organizasyon reformları olarak çeşitlendirmişlerdir. %17,2'si toplumsal yapının şimdiki halini koruması gerektiğini ayrıca değişim girişimlerine karşı da önlem alınması ve değişmemesi gerektiğinin savunmuştur. %10,5'i toplumsal yapının büyük değişikliklerle yeniden yapılandırılması gerektiğini savunmuştur. Fakat bu kişilerle yapılan görüşmeler detaylandırıldığında bölge hakkında olumsuz görüşleri tespit edilmiş ve bir takım maddi ve manevi sıkıntılar yaşadıkları saptanmıştır. Bu sıkıntılarla mücadele eden bireylerin olumsuz görüşler bildirmesi kabul edilebilir bir anlayıştır.

**Tablo 14:** *Mültecilerin Ağırlıklı Konuştukları Dil*

| | **f** | **%** | **Kümülatif Yüzde** |
|---|---|---|---|
| İngilizce | 119 | 7,9 | 7,9 |
| Arapça | 737 | 49,0 | 57,0 |
| Türkçe | 262 | 17,4 | 74,4 |
| Kürtçe | 105 | 7,0 | 81,4 |
| Fransızca | 34 | 2,3 | 83,7 |
| Farsça | 227 | 15,1 | 98,8 |
| Özbekçe | 18 | 1,2 | 100,0 |
| Total | 1502 | 99,9 | |
| Hatalı Anket | 2 | 0,1 | |
| Toplam | | 100,0 | |

Tablo 8'de görüldüğü gibi katılımcıların % 49'u Arapça, % 17,4'ü Türkçe, % 15,1'i Farsça, % 7,9'u İngilizce, % 7'si ise Kürtçe konuştuklarını ifade etmişlerdir. Sonuçlara göre bireylerin büyük çoğunluğu gelmiş oldukları yerin ve ya ana dillerini kullandıkları tespit edilmiştir. Fakat bireylerin daha sonra geri dönmeyi düşünüyor musunuz sorusuna büyük bir çoğunluğu hayır dediği halde kendi dillerini kullanmaları demokrasi yanlısı ve özgürlükçü bir ülkede yaşama isteklerini gözler önüne sermiştir. Ayrıca belirtilmesi gereken bir diğer nokta ise yapılan görüşmelerde katılımcıların Türkçe öğrenmek için çaba sarf ettikleridir.

**Tablo 15:** *Katılımcıların Eğitim Seviyelerini Gösteren Tablo*

| | **f** | **%** | **Kümülatif Yüzde** |
|---|---|---|---|
| Okur-yazar değil | 96 | 6,4 | 6,4 |
| İlkokul Mezunu | 125 | 8,3 | 14,7 |
| Ortaokul Mezunu | 158 | 10,5 | 25,3 |
| Lise Mezunu | 460 | 30,6 | 56,0 |
| Üniversite ve üstü | 660 | 43,9 | 100,0 |
| Total | 1499 | 99,7 | |
| Hatalı Anket | 5 | 0,3 | |
| Toplam | 1504 | 100,0 | |

Araştırmaya katılanların % 6,4'ü okuma yazma bilmez iken; % 8,3'ü ilkokul mezunu, % 10,5'i ortaokul mezunu, % 30,6'sı lise mezunu ve % 43,9'u üniversite ve üzeri seviyede mezuniyete sahiptir. Eğitim seviyelerine bakıldığında ülkelerinden ayrılmak zorunda olan bireylerin eğitim seviyelerinin ortalamaya göre üst düzey olduğu ve bilinçli insanlardan oluştuğu söylenebilmektedir.

## 5. Sonuç Ve Öneriler

Kastamonu'da yaşamakta olan mültecilere bakılacak olunursa literatürdebu kişiler hakkında çok fazla çalışmaya yer verilmediği görülmektedir. Çalışmanın temel amacı literatüre bu konuda katkı yapmayı hedeflemek ve Kastamonu ve karar vericilerine bilimsel bir çalışma ile destek olmaktır.

Öncelikle göçmen kavramının tanımlaması yapılacak olunursa, Türk Dil Kurumu'nun yaptığı tanıma göre, Kendi ülkesinden ayrılarak yerleşmek için başka ülkeye giden kimse olarak belirtilmektedir (TDK,2006). Fakat bu bilimsel açıdan da söylendiği gibi birden fazla nedenden ötürü gerçekleşebilmektedir. Temelde anket sonuçlarından da çıkarılacağı üzere göçmenlerin ülkelerini terk etmelerinin en büyük nedenleri arasında, savaş, ekonomik yetersizlikler, siyasi baskı sayılabilir. Ayrıca göçmenler, mülteciler, sığınmacılar gibi birçok kavram ülkelerini terk etmiş insanlar için kullanılabilmektedir. Bu kavramların açıklamalarına bakılacak olunursa;

Mülteci diye tanımlanan kişi; ülkesinde ırk, din, sosyal konum, siyasal düşünce ya da ulusal kimliği nedeniyle kendisini baskı altında hissederek kendi devletine olan güvenini kaybeden, kendi devletinin ona tarafsız davranmayacağı düşüncesi ile ülkesini terk edip, başka bir ülkeye sığınma talebinde bulunan ve bu talebi o ülke tarafından 'kabul' edilen kişidir (Koç, 2001).

Göçmen ve mülteci tanımlaması yapıldıktan sonra son olarak Göç Terimleri Sözlüğü (2009)'a göre sığınmacı tanımlanırsa; '' İlgili ulusal ya da uluslararası belgeler çerçevesinde bir ülkeye mülteci olarak kabul edilmek isteyen ve mültecilik statüsüne ilişkin yaptıkları başvurunun sonucunu bekleyen kişiler. Olumsuz bir karar çıkması sonucunda bu kişiler ülkeyi terk etmek zorundadırlar ve eğer kendilerine insani ya da diğer gerekçeler nedeniyle ülkede kalma izni verilmemişse bu kişiler ülkede düzensiz bir durumda bulunan herhangi bir yabancı gibi sınır dışı edilebilirler.'' Aslında bu tanımlamadan hareket edildiğinde birçok mülteci denilen bireyin ülkemizde aslında sığınmacı olduğu gerçeği ortaya çıkmaktadır (Perruchoud, 2009: 49).

Bu kişilerin çalışmamız dâhilinde yaşadığı ve diğer alan çalışmalarından elde edilen genel sorunlarından bahsetmek gerekmektedir. Bu sorunları toplamda üç başlık altında toplayabilmek mümkündür. Bunlar ekonomik sorunlar, sosyal veya toplumsal sorunlar ve iletişim temelli sorunlarıdır.

Ekonomik sorunlar arasında sayılabilecek olan faktörler;

- Araştırma neticesinde de ortaya çıktığı üzere büyük bir çoğunluğunun ekonomik yardıma muhtaç olduğu ve bu yardımlar olmadan hayatlarını idame ettiremeyecek olmalarıdır.
- Birçoğunun gerçek mesleklerini yerine getirememeleri maddi anlamda zorluk yaşadıklarını göstermektedir.
- Birçok sığınmacının bireysel olarak günlük ve ya geçici işlerde çalışmaları ve kendilerini güvende hissetmedikleri görülmektedir.

Sosyal ve Toplumsal sorunlar arasında sayılabilecek olan faktörler;

- Topluma entegrasyon veya uyumları tam olarak sağlanamamaktadır.
- Topluma entegrasyon veya uyumları tam olarak sağlanamamaktadır.
- Sosyal statülerini kaybettikleri için ve kendi mesleklerini yerine getiremedikleri için bütünleşme sorunları yaşamaktadırlar.

- Halkın mülteciler ve ya sığınmacılar hakkında bilgi sahibi olmamasından ötürü ortaya çıkan uyum sorunu bulunmaktadır.

İletişim sorunları arasında sayılabilecek olan faktörler;

- Yeteri kadar bölge dil bilmemelerinden ötürü ortaya çıkan anlaşmazlıklar.
- Farklı bir kültür ile yaşamış olmanın vermiş olduğu kültürel çatışma.
- Birçoğunun kötü olayalar sonucunda toplumdan kopma isteği duyarak kendilerini dışlama istekleri.

Yukarıda sınırlı olarak sayılabilen bu sorunların her biri ve daha fazlası anketler katılımcılara uygulanırken kendilerinden derinlemesine mülakat yapılırken elde edilmiş bulgulardır. Biz bu çalışma ile hipotezlerimiz arasında bir uyumluluk olup olmadığını görmek ve bu sorunlara çözüm önerileri geliştirmek adına çalışmayı gerçekleştirdik.

Çalışmanın genel olarak değerlendirmesi yapıldığında ve alan araştırmasının sonuçlarına bakıldığında şu sonuçlara ulaşmak mümkündür;

Katılımcıların genel demografik yapısı genç nüfustan oluşmakta ve kendi ülkelerinde elde edemedikleri firsatları Türkiye'de daha rahat elde edebileceklerini düşünmeleridir. Daha çok erkek birey ağırlıklı olmalarının nedeni ise ilk önce kendi firsatlarının ve ekonomik özgürlüklerini burada elde edip ailelerine daha iyi bir gelecek hazırlama düşünceleridir.

Genel itibariyle 1-3 yıl zaman zarfinda bulunanların sayısı nispeten yüksek bulunmakla birlikte birçoğu sınır kamplarında ikamet etmeden Kastamonu bölgesine yerleşmişlerdir. Yapılan görüşmeler sonucu elde edilen bilgilere göre birçoğu maddi yardımlarla geçimlerini sağlamakta fakat bir takım zorluklar yaşamaktadırlar. Bu zorluklar detaya inmeden sıralanacak olunursa;

- Geçim sıkıntıları yaşadıkları sıkıntıların başında yer almaktadır.
- Bireylerin kendilerini ifade etme ve iletişim sıkıntıları yer almaktadır.
- Farklı kültürlerden insanların yer alması bireyler arasında kültür çatışmalarına yol açmaktadır.
- Kayıt altına alınmayan bireyler bulunduğunu ve gerekli yardımlardan bu bireylerin faydalanamadığı sıkıntısı mevcuttur.
- Yeterli sağlık koşullarına sahip olamama sıkıntıları mevcuttur.
- Barınma ihtiyaçlarındaki artış bireyleri olumsuz etkilemektedir.

Yukarıda saymış olduğumuz sıkıntılar çerçevesinde yine de merkezi yönetim ve yerel yönetimlerce saplanan destekler bireylerin her geçen gün daha iyi koşullara ulaşmasını desteklemektedir. Çalışmada ülkenizdeki sıkıntılar sona erdiğinde dönmeyi düşünüyor musunuz? sorusuna katılımcıların büyük bir çoğunluğunun hayır cevabı vermesi bu fikri destekler niteliktedir.

Öneriler kısmına geçmeden önce hipotezlerin doğrulanması ile ilgili bir tablo yapıldığında;

**Tablo 16:** *Hipotezlerin Doğruluk Testlerinin Sonuçlandırılması*

| | |
|---|---|
| Kastamonu'daki göçmenlerin sosyo-ekonomik değişkenler ile yeterli gelir elde edebilme düzeyleri arasında a=0,05 anlamlılık düzeyinde istatistiki bakımdan anlamlı bir ilişki yoktur. | Kastamonu bölgesinde yer almalarının nedeni aslında ekonomik anlamda kendilerini daha iyi seviyeye çıkarmak için değildir, buna ekonomik yardım alıyor musunuz? Sorusuna evet cevabı vermelerinden ulaşılabilmektedir. |
| Göçmenlerin ayrıldığı bölgelerden geliş sebepleri ile Kastamonu ilinin tercih edilme sebepleri arasında a=0,05 anlamlılık düzeyinde istatistiki bakımdan anlamlı bir ilişki yoktur. | Kastamonu bölgesini bir temel bölge olarak düşünmemişler, genellikle yapılan görüşmeler sonucunda burada tanıdıkları veya arkadaşları olanlar bu bölgeyi tercih etmişlerdir. Fakat bu bölgedeki memnuniyetleri her geçen gün artmakta ve bölgeden memnun olduklarını söylemektedir. |
| Kamusal iletişim algıları ile göçmenlere verilen hizmet ve iletişime ilişkin algılar arsında a=0,05 anlamlılık düzeyinde istatistiki bakımdan anlamlı bir ilişki yoktur. | Yerel ve merkezi idare ile iletişim yaşama zorluk yaşamadıklarını fakat toplumsal açıdan iletişim sorunu yaşadıkları yapılan görüşmelerde tespit edilmiştir. |
| Yaşayan göçmenlerin geliş sebeplerinin ortadan kalkması ile oluşan algı ile geri dönüş istek ve algıları arasında a=0,05 anlamlılık düzeyinde istatistiki bakımdan anlamlı bir ilişki yoktur. | Bireylerin geri dönüş istekleri ve ülkelerindeki savaş durumu arasında bir ilişki tespit edilememiştir. Verilen cevaplarda katılımcıların yarısından fazlası savaş durumu sona erse dahi geri dönmek istememektedirler. |

Yukarıda tablo incelendiğinde öne sürülen fikirlerin doğrulandığı görülebilmektedir. Bunun yanı sıra ortaya çıkan ve var olan sorunları çözmek adına bir takım çözüm öneriler sunulmuştur. Bu çözüm önerileri ise aşağıdaki şekilde sıralanarak çalışmanın literatüre katkısının olması istenmiştir.

- Öncelikle bireylerin ekonomik sıkıntılarının giderilmesi adına yapabilecekleri meslekler belirlenmeli ve yerel yönetimler iş sahalarında bu kişilere yer vererek gerekli iş gücünü buradan da desteklemelidir.
- Bireylerin uyum sorununun çözülebilmesi adına yerel yönetimlerce eğitim seminerleri düzenlemeli ve katılım zorunlu hale getirilmelidir.
- İletişim sıkıntıları çeşitli etkinlik ve faaliyetlerle giderilebilir. Ortak yapılacak toplantılar, kermesler veya tanıtım günleri insanların birlikte çalışmasını ve bir araya gelmesini sağlayabilir.
- Kayıt dışı bireyler daha sıkı denetim yolları gerçekleştirilerek kayıt altına alınmalı ve hak mahrumiyeti yaşanmamalıdır.
- Yardım toplumsal hale getirilerek toplumun tamamının katılımı sağlanarak gerçekleştirilmeli ve kişilerin ihtiyaçları tam olarak belirlenmelidir.

Özetle bu bireylerin gelip geçici düşünülmesinden daha ziyade kalıcı ve ekonomiye katkı yapar hale getirilmesi gerekliliği ön planda tutularak sorunların kalıcı çözüm yollarının aranması çok daha etkin ve verimli bir metot olacaktır.

**Kaynakça**


Akçay, Ümit (2017a), "*Göçmenlerin Türkiye Ekonomisine Etkileri*", https://www.gazeteduvar.com.tr/yazarlar/2017/03/20/gocmenlerin-turkiye-ekonomisine-etkileri/, (Erişim Tarihi: 25 Aralık 2017).

Akçay, Ümit (2017b), "*Mültecilerin Türkiye Ekonomisine Etkileri: Düzeltme ve Ekler*", https://www.gazeteduvar.com.tr/yazarlar/2017/03/27/multecilerin-turkiye-ekonomisine-etkileri-duzeltme-ve-ekler/, (Erişim Tarihi: 25 Aralık 2017).

Baydarol, Can, Turan, Aslıhan (2014), *Avrupa'nın İçinde Bulunduğu Sosyo-Ekonomik Kriz ve Türkiye İle İlişkiler*, BİLGESAM, İstanbul.

Bayraklı, Enes Keskin, Kazım (2015), *Türkiye Almanya ve AB Üçgeninde Mülteci Krizi*, SETA, İstanbul, Türkiye.

Businessht (2016), "*Suriyeli Mültecilerin Türkiye Ekonomisine Makro Etkisi Belirginleşiyor*", http://www.businessht.com.tr/ekonomi/haber/1198056-suriyeli-multecilerin-turkiye-ekonomisine-makro-etkisi-belirginlesiyor, (Erişim Tarihi: 25 Aralık 2017).

Çelik, Mehmet Yunus (2017, Temmuz 01), *Kastamonu'da Yaşayan Sığınmacıların Ekonomik Sosyal ve Kamusal İletişim Sorunları Saha Çalışmasına Dayalı Analiz*, Kastamonu, Türkiye.

DeutscheWelle Türkçe (2016), "*AB Türkiye'ye Mülteciler İçin 677 Milyon Euro Ödedi*", http://www.dw.com/tr/ab-t%C3%BCrkiyeye-m%C3%BClteciler-i%C3%A7in-677-milyon-euro-%C3%B6dedi/a-36764751 , (Erişim Tarihi: 25 Aralık 2017).

Eren, Y., Esra (2016), *Kitlesel Akınlarda Geçici Koruma: Türkiye'deki Suriyeliler*, (Der. Yazgan Pınar, Tilbe Fethiye), TransnationalPress, London.

Ergüven, Nasıh S., Özturhanlı Beyza (2013), *Uluslararası Mülteci Hukuku ve Türkiye*, Ankara Üniversitesi Hukuk fakültesi Dergisi, 62(4), 1007-1061.

Güllüpınar, Fuat (2012), *Göç Olgusunun Ekonomi-Politiği ve Uluslararası Göç Kuramları Üzerine Bir Değerlendirme*, Yalova Sosyal Bilimler Dergisi, 2(4), 53-85.

Gürses, Uğur (2015), "*Ekonomide Sığınmacı Etkisi*", http://www.radikal.com.tr/yazarlar/ugur-gurses/ekonomide-siginmaci-etkisi-1270091/, (Erişim Tarihi: 25 Aralık 2017).

Güven, Esma (2016), "*Suriyeli Sığınmacıların Türkiye'deki Çalışma Durumları ve Türkiye Ekonomisine Etkileri*", http://www.ilem.org.tr/blog/wp-content/uploads/2016/07/Bilgi-Notu-Esma-Gu%CC%88ven.pdf, (Erişim Tarihi: 25 Aralık 2017).

Ketenciler, İnan (2016), "*AB: Suriyeli Mülteciler İçin Türkiye'ye Şu Ana Kadar 676 Milyon 600 Bin Avro Yardım Yaptık*", http://t24.com.tr/haber/ab-suriyeli-multeciler-icin-turkiyeye-su-ana-kadar-676-milyon-600-bin-avro-yardim-yaptik,373522, (Erişim Tarihi: 25 Aralık 2017).

Koç, Esra (2001), "*Mülteci, Sığınmacı, Göçmen Nedir ?",* http://bianet.org/bianet/bianet/2953-multeci-siginmaci-gocmen-nedir, (Erişim Tarihi: 8 Şubat 2018).

Madde14 (2016), "*AB Dublin II Yönetmeliği*", http://www.madde14.org/index.php?title=AB_Dublin_II_Y%C3%B6netmeli%C4%9Fi, (Erişim Tarihi: 25 Aralık 2017).

Orhan, Oytun, Şenyücel, Gündoğar Sabiha (2015). *Suriyeli Sığınmacıların Türkiye'ye Etkileri*, ORSAM, Ankara.

Özcan, Mehmet (2005). *Avrupa Birliği Sığınma Hukuku Ortak Bir Sığınma Hukukunun Ortaya Çıkışı*, USAK Yayınları, Ankara, Türkiye.

Polat, Ferihan (2010), *Din Siyaset Seçmen*, Çizgi Kitapevi, Konya.

Reçber, Sercan (2014), *Hayatin Yok Yerindekiler: Mülteciler ve Sığınmacılar*. VI. Sosyal İnsan Hakları Ulusal Sempozyumu.

Şen, Yusuf, F., Özkorul, Gözde (2016). *Türkiye-Avrupa Birliği İlişkilerinde Yeni bir Eşik: Sığınmacı Krizi Bağlamında Bir Değerlendirme*, Göç Dergisi, 2(2), 86-119.

TDK (2006), "*Güncel Türkçe Sözlük*", http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5a7c7e5253cc66.29130642, (Erişim Tarihi: 8 Şubat 2018).

Ünal, Serdar (2014), *Türkiye'nin Beklenmedik Konukları: Öteki bağlamında Yabancı Göçmen ve Mülteci Deneyimi*. ZFWT, 6(3), 65-89.

Perruchoud, Richard (2009), *Göç Terimleri Sözlüğü*, (Çev. Çiçekli Bülent), Uluslar Arası Göç Örgütü, İsviçre.

İçişleri Bakanlığı (2013), *Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu*, Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, Ankara.